

Kalem de kamera da özgürlüğünü kaptırdı

Banu Güven'in NTV'den ayrılmasıyla söylenti olmaktan çıkıp somutlaşmaya başlayan medyadaki yeni tasfiye dalgası üzerine içerden ve dışardan bakan isimlerle medyanın bir röntgenini çektik. Medyada seçim öncesinde başlayarak bugüne kadar gelen "baskı"yı herkes kendine göre yorumluyor. Ancak ortaya çıkan bir gerçek var: Gazetecilik yapmak şimdi daha zor...

Patronlar korku içinde

- Medyada baskıyı yakından bilen biri olarak bugünlerde yaşanan tasfiyeleri nasıl yorumluyorsunuz?

- Her seçim sonrası patronlar kadroları, yönetmenleri, yazarları ya da programları gözden geçirip kendileri için sakıncalı olanları ayıklıyorlar. Çünkü her seçim AKP iktidarı biraz daha güçleniyor. İlk zamanlar iktidar ve iktidardan adamları bunu patronlardan doğrudan istiyorlardı ama şimdi buna gerek kalmadı, iş otomatize edildi. Patronlar görevlerini biliyorlar ve bunu kendiliklerinden yapıyorlar. Bu sefer de öyle oldu. Seçim öncesi internet ortamında okurlarına "Seçimden sonra gazetelerde ve televizyonlarda gerekli değişiklik olacak" demiştim. Tabii ki şaşımam, kendilerine göre seçim sonrası düzenlemesi yapıyorlar, sakıncalı gördüklerini gönderip yerlerine uygun olanları koyuyorlar. Tüm bunların nedenleri patronların korku içinde oluşları. Türkiye'nin nasıl bir örtülü faşizm içinde olduğunu en iyi onlar biliyorlar.

- Medya içinde muhalefet ve sorgulama alanı kalmadı diyebilir miyiz?

- Böylece medyanın sorgulama alanından hiç söz edemeyiz. Gazetelerin birinci sayfalarda bakıldığında ya da televizyonların haber saatlerinde bu çok açık görülüyor. Sadece iktidarı rahatsız etmeyecek haberler ya da iktidarı hoş tutacak olanlar yayımlanıyor. Patron evde televizyonu izliyor ya da ilk baskıya bakıyor, iktidarı kızdıracak bir şey gördüğünde pijama terliğinin teki ile telefona koşuyor ve işte yukarıda sözünü ettiğimiz gibi yazarlar kovuluyor, editörler atılıyor, muhabirlerin işine son veriliyor, programlar yayından kaldırılıyor.

- Şu sıralar sık sık konuşulan iktidarın ana akım medya organlarına yaptığı baskı önümüzdeki dönemde ne gibi sonuçlar doğurabilir? Bu noktada gazetecilik mesleğini icra edenler nasıl

Bekir Coşkun

Bir tavır takınmalı?

- Bunun sonucu gazetelerin toplam tirajları çok düştü. Türkiye'nin okuryazar, nüfusu, kentlisi, üniversiteleri arttığı halde, genel tirajlar on sene öncesinin altındadır. Yayımlanan tirajlara bakmayın, onlar zaten doğru değil. Tüm şişirilmiş tirajlardır, okuru ve reklam veren kandırmak için. Kısacası; seçim grafiklerine bakın, toplumun asıl okuryazar kesimi muhalif. Gazeteyi okuyan onlar. Tepkileri var ve gazete almamaya başladılar. Sonuçta toplum kendi medyasını yarattı, internet medyası akıl almaz boyutta büyüdü. Gazetecilik mesleğini sürdürmek isteyenlere gelince, işleri çok zor. Gazetecilik yapsalar patron kızıyor, yapmasalar okuyucu reddediyor. İkişinin ortası, ki buna ben kıvrım aşaması diyorum; herkesin yapacağı bir şey değil. Ben özgür, bağımsız, korkusuz gazeteciliğin tadını unutmamışım, Cumhuriyet'e gelene dek. Oralarda kalanlara sabır diliyorum. ●

Yine de iyimserim

- Medyada yaşanan tasfiyeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Her şeyden önce bu medyayı yoksullaştıran bir durum. Ortaya çıkan durumda çalışmak isteyen kişiler aynı zamanda gazeteciliği haklarıyla yapmak isteyen kişiler. Ortama biraz daha fakirleşen bir durumu karşı karşıyayız.

- İktidarın seçim öncesinden itibaren medyada üzerinde bir baskı yarattığı açık. Bu ortamı bir medya çalışanı olarak nasıl değerlendirirsiniz?

- Bu ortamda iktidarın baskısından öte benim nasıl hissettiğim önemli. Ben meslek ilkelimim arkasında durmak konusunda ne kadar istikliydim? Bu insanlar ortamı nasıl karşıyorlar? Benim için önemli olan kaba anlamda hükümetin baskısı değil beraber çalıştığım insanların reaksiyonlarıdır. Sonuç olarak hem mesleki anlamda gurur duyacağım hem de içinde bulunmak istemeyeceğim şeyler gözlemedim. Burada gazetecilerin dirayeti, ayakta durma konusundaki çabaları önemlidir. Onun dışında ne kadar kötü olabilir ki, besip gidersiniz.

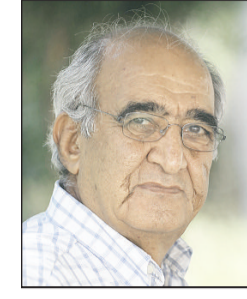
- Geline durumda medyanın geleceğiyle ilgili kaygılar taşıyor musunuz?

- Şimdiki zaman için de bu tip kaygıları var. Basının muhalefet ya da iktidarı sorgulama anlamında kolu kanadı kırıldı. Gelecekle ilgili ne düşündüğümü soruyorsanız, bir şekilde Türkiye'nin demokrasi tecrübesiyle gazetecilik yapmak isteyen insanların istediklerini söyleyeceğine inanıyorum. En kötüsü; bu durum meslek heyecanını vurdu. İşe yeni girmiş, büyük heyecanla gazeteciliğe sanlmaya çalışan insanlara bakınca bir burukluk yaşıyoruz. Bu heyecanla yürüyen bir iş ve gelinen nokta çok acı bir şey. Yine de iyimserim. Bir şekilde bu durumun düzeleceğini umut ediyorum. Bir yolu bulunur, gazeteciler sözlerini söylemeye devam eder. ●

Çınar Oskay/Radikal Gazetesi Eski Genel Yayın Yönetmeni

PAZAR YAZILARI

ADNAN BINYAZAR

Aşınmış Yüzler, Kirli Ağızlar

Niteliksiz mal pazarlarının kör alıcıları ne ise, ekranlarda, neresinden tutulursa o tarafa çekilen sorunların üstüne üşüşen adamlar da odur. Halkımız daha 12 Mart sonrası faşist baskılarından üstünden atmamıştı ki, ardından gelen 12 Eylül, demokrasiye, insanca yaşayış insanca düşünmeye en ağır darbesini vurmuştu.

O bunalmış günlerinde, Salâh Bırsel, aynı yüzleri görmekten tiksindiğini dile getirmiş, ben de ona çizgi film izlerse o yüzlerden uzak kalabileceğini söylemiştim. Bırsel'in ironili büyük altı gülüşü bugünkü gibi gözümün önünde...

Kör alışkanlıklar, insanı düşünce tekdüzeliğine sürükler. Eski bir işkence yöntemi, bunun ne olduğunu anlatıyor: Cendereye sokulup başı kıpırdıyamaz hale getirilen suçlunun tepesinde belirsiz aralıklarla düşürülen damlalar, bir süre sonra beyinde gülle etkisi yaratır.

İşkencenin amacı çıldırtarak öldürmek!

Haksız suçlama, beyne indirilen gülle ağırlığındaki damlalardır; bu da zamanla kitlesel çilgınlıklara yol açar. Bugün suçlamayı çözüm sayanlar, yurttaşları akıl tutulmasına uğratarak çilgınlıklarının ayrıntısında bile değiller.

Böyle bir toplumda demokrasiden, insan haklarından, dayanışma duygusundan söz edilebilir mi?..

Suçlayanlar da, suçlayanların yarıdakçıları da hep aynı yüzler, aynı ağızlar... İktidara yaranılacak bir sorun çıkmasın, bilsinler bilmesinler, kadını erkeğiyle, ekran bülbülü kesiliyorlar!

Buna yol açanlar, söz arenasında, halkı aynı yüzle, aynı ağızla karşı karşıya getirenin, kişinin görme-duyma-algılamaya özgürlüğüne en ağır saldırı olduğunu hiç mi düşünmezler?..

Düşünme bir yana, otorite saydıklarının kalıbına girerek onların sözcülüğünü yapıyorlar, yüzlerle ağızların, görüle işitile aşınır arsızlaştığını görmezden geliyorlar. O nedenle insana özgü her şeyi soysuzlaştıran bu tür adamların el üstünde tutulduğu bir toplumda, her gün soylulardan biri daha değer düşümüne uğrattılıyor; çanlar bizim için çalıyor; "Haberin var mı taş duvar? / Demir kapı, kör pencere /Haberin var mı?"

Ne diyebilecek diye onların söz kirlenmesine uğramış ağızlarına bakanların sayısı artıyor; bunun Türkiye'yi nereye götüreceğinden, halkın her gün ekranlardan birini daha kararttığından haberin var mı?..

Değişimin yönü ileriye dönüktür. Toplumda vicdan ve bilinç kirlenmesine yol açan bu kişiler değişimi bile yön sapmasına uğrattırıyorlar. Bilinçli, ruhunu yüce ahlak katlarına yüceltmiş, beynini bilgiyle donatmış kişiler "değer" yitimine uğrattırıyor. Oysa kördüğümüne dönmüş sorunların çözümünde öncelikle onların ağızına bakılmamalı mı, onların söyleyeceklerine kulak verilmemeli midir?

Toplumun büyük kesimi o erdemli kişilerin sesine şağır, "hava kurşun gibi ağır"! Varsa yoksa, ortarlarda o kanaldan bu kanala koşuşan cer hocası kılık ekran biatçıları...

Toplumsal kurtuluşumuz, bu aşınmış yüzleri, kirli ağızları dışlayıp onları yaşayın her kesiminde etkisiz kılmaya bağlı; ülkemizin güzel insanı, bu bilince ermen gerektiğinden haberin var mı?

Bunları düşünürken idamdan kıl payı kurtulan Dostoyevski geliyor gözümün önüne. Sibirya'da geçen sürgünlük yıllarını anlattığı *Ölü Bir Evden Anılar*'da, hükümlülerin yazdığı oyunun şarkılarından bir dize aktarıyor: "Ey kapılar, kapılar, yüzüme kapandınız!"

Özgürce düşünmenin her kapısı kapandığında, toplumda umutlar kararıyor, duygular bozguna uğruyor. Tarih saatinin şaşmaz ibresi ise, zamanın akışı içinde, suçlayanların suçunun, suçlananlarınkinden hafif olmadığını gösteriyor... ●

binyazar@gmail.com

Basın özgürlüğünde sınıfta kaldık

- Seçim sonrasında NTV ve CNN Türk'te yaşanan tasfiyelerle birlikte medyanın halini nasıl görüyorsunuz?

- Çatışmacı, merkeziyetçi, farklılıklara ve eleştiriye tahammülsüz bir siyasi iktidar ikliminde medya patronları da gereken duruşu sergileyemiyorlar ve hatta sergilemek işlerine gelmiyor, doğal olarak AKP'yi karşılarına almak istemiyorlar. Seçim sonrasında moda deyimiyse "erken yaz tatili"ne çıkan programlar ve gazeteciler bu sürecin doğal sonucu, bu süreç kâh açık kâh örtülü biçimde zaten uzun zamandır devam ediyordu.

- Bundan sonra muhalefet için yayınlar çok dar bir alana sıkışacak diyebilir miyiz?

- Zaten dar alanda paslaşabilen ve yaşam savaşı veren muhalif basının özgürlük alanı iyice kısıtlanacak. Bilindiği üzere, Freedom House Örgütü'nün "Basın Özgürlüğü 2011: Küresel Medya Bağımsızlığı Araştırması" başlıklı raporunda Türkiye'ye, 196 ülke içerisinde 54 puanla 112'nci sırada, "yanı özgür" kategorisinde yer verildi. Raporda, TCK'nin 301 ve 216'ncı maddeleri ve Terörle Mücadele Yasası'nı da içeren bir dizi yasa altında gazetecilere yönelik hukuki baskının, gazeteciler, editörler ve medya sahipleri arasında artan biçimde otosansüre yol açtığı öne sürüldü. Burada düşündürücü olan nokta; "ileri demokrasi"nin sıklıkla telaffuz edildiği ülkemizde, iktidarın yalnızca icraat ve politikalarını öven medya organlarına yaşam alanı sağlayıp, "öteki"lerine de "ya sev ya terk et" desturunu çekmesidir.

- Son tasfiyelerle birlikte medyada yeni bir dönem başladığını söyleyebiliriz sanırım. Bu dönemde medya - iktidar - sermaye üçgenindeki ilişki nasıl olacak?

- Sınır Tanımayan Gazeteciler'in 2010 Basın Özgürlüğü Raporu'na göre Türkiye sıralamada 169 ülke arasında 138. sırada. 2008'de 102. sıra, 2009'da 122. sıra yıllarına göre sıralamada geriye düştü. Bundan ne anlamalıyız? Raporadaki ölçütlerden bazıları, "hapiste yatan, cinayete kurban giden, evinde, ofisinde arama yapılan, saldırıya uğrayan gazetecilerin sayısı; kamu yayıncılığı bağımsız mı? Ekonomik, idari ve

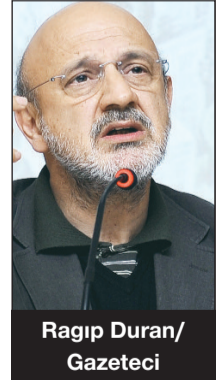
yasal baskı var mı? Sansür ve otosansür ne ölçüde? Medya sektörünü düzenleyen hukuki çerçeve nasıl? Medya düzenetimini gerçekleştirebiliyor mu? Ülkede araştırmacı gazetecilik yapılabilir mi? Medya, hükümet politikalarının olumsuzluklarını rahatlıkla haberleştirebiliyor mu? Eleştirel haberliklik yapan gazeteciler susturuluyor mu veya işten atılıyor mu?" türünde. Görüldüğü üzere karnemiz oldukça zayıf. Türkiye'de siyasal yaşamda uzun zamandır yaşanan ve seçim sonrası artan kutuplaşma ve gerginlikte medya da aktif rol üstlenmekte. Medya-siyaset ve büyük sermaye üçgeninde birbirlerini kollama kaygısıyla yaşanan ahbab-çavuş ilişkileri içerisinde yine en büyük kurbanlar "kamuoyunun bilme hakkına sahip olduğu gerçekler" olacak.

-Doğan grubu - İktidar arasında yaşanan anlaşmazlık, Başbakan'ın seçim ekranlarından Doğu grubunda yayın yapan insanları hedef göstermesi medya - siyaset ilişkisinin şekillenmesinde ne kadar etkili oldu?

- Başbakan Erdoğan iktidara geldiğinden beri eleştirilere ne kadar hoşgörüsüz olduğuna her fırsatta göstermiş, kendisi hakkında çizilen karikatürlere karşı dava açmış; bu olay Independent ve Die Welt gibi gazetelerde karikatürler eşliğinde eleştirilmiştir. Kamuoyuna hangi gazeteleri okuyup okumayacağını, medya patronlarına gazetecilerine yönelik olarak "atın işten bunları, maaşlarını siz ödemiyor musunuz?" demesi, seçim öncesi çıktığı ünlü "anchorman"ların programlarında yılların deneyimli gazetecilerine "böyle de soru olur mu?" diye ayar çekmesi, Nuray Mert'i namertlikle suçlaması, Abbas Güçlü için YGS sıfresi haberleri yüzünden "bedelini ödeyecek" tehditleri talihsiz örneklerdendir. Türkiye'de özeleştirici kültürü ne kurumsal ne de bireysel düzeyde gelişmemiş bir olgudur. Batılı demokrasilerde tartışma kültürünün vazgeçilmez unsurlarından biri olan "özeleştirici"nin ne yazık ki toplumumuzda "zaafınlara açığı vurmak ve zaafınlara kabullenmek" gibi bir algısı vardır. Siyasetler medyanın en önemli sorumluluğunun kamu nezdindeki sorumluluk olduğunu unutmamalı, medyadan "amigoluk, avukatlık, savcılık, tetikçilik" beklentisi içinde olmamalıdır. ●

Prof. Dr. Yasemin İnceoğlu/Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi

Ragıp Duran/Gazeteci

Güçlü sendika olmayınca baskılara direnilemiyor

Ahmet Şık'la Nedim Şener içeride. Ruşen Çakır, Basın Odası'nı terk etti. Banu Güven, NTV'den ayrıldı. Daha önce Hürriyet'teki bazı köşe yazarlarının mesaisi kısaltıldı.

Başbakan Erdoğan ve AKP, düşünce, ifade ve basın özgürlüğünü para ile ölçüyor: "Sen köşe yazarına maaş veriyorsun. O köşe yazarı benim aleyhime yazıyor. Sonra sen kalkıp 'Ben köşe yazarına hükmedemiyorum' diyorsun".

Siyasi iktidar daha önce de sırasıyla Cem Uzan'ın Star grubunu 220 şirketine bir gecede el koyarak, Doğan grubuna da milyarlık vergi cezası keserek pasifize etmişti.

Medyada AKP'yi ve Pennsylvania Mescidini övmek/yüceltmek serbest hatta teşvik ediliyor, bu tutumu benimseyenler taltif ediliyor. Köşe sahibi oluyor, TRT'de program yaptırılıyor. Özel kanallarda hükümet sözcüsü gibi ekran işgal ediyor. Kimisi de milletvekili oluyor. Tersini yapanlar ya işten uzaklaştırılıyor ya da Silivri'ye...

Türkiye'deki medya mülkiyeti, mali-sermaye, sanayi, ticaret dünyasıyla iç içe olduğu için ve bu dünyalar da halen devlet ve hükümetin denetim ve baskısı altında olduğu için, özel sektör medyası da siyasi iktidarı eleştirmekten çekiniyor. Ya bize de vergi cezası gelirse, ya bizi de ihalelerden çekerlerse, ya bizim de kredilerimizi keserlerse...

Türkiye medyasında güçlü bir sendika olmadıkça için de, sansüre, otosansüre, siyasi-ideolojik baskılara karşı yeterince direnilemiyor.

Üçüncü kutba gün doğacak! AKP-MEDYA İLİŞKİLERİNDE HATT-I HÜCUM/SATH-I HÜCUM" başlıklı bir yazıda (Bkz. www.apoletlimedya.blogspot.com) AKP'nin seçim sonrası medya alanındaki politika ve stratejilerini tahlil etmeye çalıştım.

Tüm engel ve olumsuzluklara rağmen, siyasi iktidarı anti-demokratik hatta totaliter zihniyet ve uygulamalarına karşı, buna destek veren liberal görünümü kanada karşı, hakiki sol, gerçekten halkçı, sıkı bir muhalefet yaratabilecek ve bunu yaygınlaştırabilecek bir medya ortamı da aslında şimdilik sorunlu, yavaş ve zayıf olmasına rağmen oluşuyor.

Hiçbir iktidar ilelebet kalıcı olmadığı gibi, en çabuk çözülüp dağılan medya organları da, iktidar yanlısı olanlardır. ●

